

Tehokkaalla tiedotuksella vahva omistajuus Etiopian vesihuoltoon

Amharan osavaltion vesihuolto- ja ympäristöohjelman hygieniakoulutus luo kysyntää kaivojen ja käymälöiden rakentamiselle. Tiedotuksessa käytetään niin teatteria, lehtiä kuin dokumenttielokuviakin.

”Tämä on epäjohdonmukaista: ensin opettajat kävelevät, sitten nainen menee vessaan”, Arto Suominen kommentoi dokumenttielokuvan kohtausta. ”Tämän taas voi ottaa pois, koska myöhemmin se tulee uudestaan”, Suominen jatkaa editointipöydän ääressä.

Leikkaaja Dereje Girma nyökyttelee vieressä ja tekee muistiinpanoja. Tekeillä on videodokumentti Suomen kehitysyhteistyövaroilla rahoittamasta maaseudun vesihuolto- ja ympäristöohjelmasta Amharan osavaltiossa Etiopiassa. Video on yksi esimerkki ohjelman laajasta tiedotusvälinevalikoimasta.

Arto Suominen on tullut varta vasten Amharan pääkaupungista Bahar Darista Addis Abebaan työstämään tiedotusvideota tuotantoyhtiön kanssa. Hän on ohjelman johtava neuvonantaja suomalaisen Ramboll Finnconsultin palkkalistoilla. Mukana kommentoimassa on myös Mulatu Ferede, joka vastaa hankkeesta Amharan osavaltion vedentutkimus- ja kehitysvirastossa.

Suurin saavutus: ymmärrys

Myöhemmin videolla nainen kertoo kuinka ohjelma on vaikuttanut sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumiseen hänen kylässään. Seuraavassa kohtauksessa mies valmistaa injeraa, perinteistä etiopialaista ruokaa. Ruuanvalmistus ja muun muassa veden noutaminen ovat aikaisemmin olleet täysin naisten vastuulla. Hankkeen panostus koulutukseen ja tiedotukseen ovat merkittävästi muuttaneet asenteita.

”Kaikilla ohjelman vaikutusalueella asuvilla ei vielä ole puhdasta vettä tai ensiluokkaisia hygieniatoimia, mutta heillä on ymmärrys niiden merkityksestä. Ymmärryksen myötä he haluavat itse parantaa hygieniaa rakentamalla käymälöitä ja kaivoja. Myös tasa-arvo on edistynyt asennekasvatuksen myötä”, Suominen summaa hankkeen suurimmat saavutukset.

Juuri tasa-arvon toteutuminen on ollut tärkeää hankkeen onnistumisessa. ”Ennen miesten ei sallittu hakea vettä, se oli täysin naisten työtä. Nyt työnjako ei perustu sukupuoleen”, Mulatu Ferede kertoo.

Kaikki lähtee siis koulutuksesta ja tiedon levittämisestä, joihin hankkeessa kiinnitettiin huomiota heti suunnitteluvaiheessa. Ohjelman niin kutsuttu IEC-komponentti (Information, Education, Communication) sisältää työkaluja, jotka on räätälöity paikallisten tavoittamiseksi.

Niihin kuuluu kaksi säännöllisesti ilmestyvää lehteä, julisteita, näytelmiä, keskusteluryhmiä, juhlia, radio-ohjelmia sekä kalentereita, teepaitoja, lakkeja ja kasseja. Parhaillaan valmistuva video on järjestyksessään toinen Amharan vesihuolto-ohjelmaa käsittelevä dokumenttielokuva.

Kaikissa välineissä huomioidaan paikallinen tyyli. ”Esimerkiksi julisteissa käytämme perinteistä kirkkomaalaustyyliä – näin ihmisten on helppo ymmärtää niitä”, Suominen kertoo.

"Ennen valtio rakensi kaivoja kyselemättä paikallisten toiveita. Usein kävi niin, että niitä ei käytetty, koska tietoa ei ollut", Mulatu Ferede puolestaan korostaa tiedotuksen merkitystä.

Vesi kaiken keskipisteenä

”Vesi on keskeinen elementti, kun maaseudun oloja halutaan parantaa. Jos veteen ei kiinnitetä huomiota, kehityshanke jää ilmaan. Etiopiassa onkin keskusteltu paljon siitä, että kaikkien maaseudunkehityshankkeiden pitäisi lähteä liikkeelle vedestä”, Arto Suominen kertoo.

Tämä on helppo uskoa, kun tarkastelee lukuja: ohjelman toiminta-alueella vain viisi prosenttia väestöstä nautti puhtaasta vedestä vuonna 1994, jolloin ohjelma käynnistyi. Nyt prosentti on noussut jo 40:een. Konkreettisenä lukuna tämä tarkoittaa, että yli miljoona ihmistä on päässyt luotettavan vesihuollon piiriin.

Kun puhdasta vettä ei tarvitse hakea kilometrien päästä, vaikutukset koko yhteisöön ovat merkittävät. Lapset ehtivät kouluun ja aikuiset voivat keskittyä maanviljelyyn ja eläintenhoitoon.

"Lasten koulunkäyntiluvut ovat nousseet merkittävästi. Amharan osavaltiossa jo 80 prosenttia lapsista käy koulua. Näistä 40 prosenttia on tyttöjä. Uskon, että saavutamme vuosittuhattavoitteen", Mulatu Ferede sanoo.

Mulatu viittaa YK:n vuosittuhattujulistukseen, jonka yksi tavoite on taata peruskoulutus kaikille lapsille vuoteen 2015 mennessä.

Rahoitusmekanismilla vastuuta ruohonjuuritasolle

Kun yhteisöön on luotu tietoisuutta ja siten kysyntää vesihuollon ja sanitaation parantamiseksi, yhteisölle tarjotaan mahdollisuus toteuttaa parannuksia. Amharan vesihuolto- ja ympäristöohjelmassa mitään ei rakenneta valmiiksi. Sen sijaan kaivojen ja käymälöiden rakentaminen on täysin paikallisten omissa käsissä.

”Olemme luoneet aivan uudenlaisen rahoitusmekanismin”, Suominen sanoo. ”Pelkkä asennekasvatus ei vielä luo pysyvyyttä. Hankkeen täytyy taata, että muutosten toteuttamiseen on tarjolla resursseja.”

Paikallisyhteisöt saavat rahaa vesihuollon parantamiseksi Suomen lahja rahana, jonka yhteisöille kanavoi yksityinen pienluottolaitos. Kyläläiset suunnittelevat rahan käytön itse, mikä takaa, että rahaa ei hallinnoida vain ylhäältä päin.

Uudenlainen rahoitusmekanismi on ollut keskeinen tekijä muutosten toteuttamisvastuun siirtämisessä yhteisöjen ruohonjuuritasolle. Hankkeen "omistajuus" on lisääntynyt, kuten asia kehitysyhteistyöjargonissa ilmaistaan.

Mielenkiintoista on myös se, että toteuttamisvastuun siirtäminen paikallisille itselleen on merkittävästi tehostanut toimintaa. "Kun yhdessä kunnassa rakennettiin aikaisemmin noin 30 vesipistettä vuodessa, nyt luku on 60–70. Tehokkuus on siis tuplaantunut", Mulatu Ferede sanoo.

Etiopian hallinnossa ei heti uskottu mallin toimivuuteen, koska se painotti voimakkaasti ruohonjuuritason vastuuta. Nyt tulokset puhuvat puolestaan ja Amharan ohjelman mallia laajennetaan muihinkin osavaltioihin. Etiopia yrittää saada muutkin avunantajamaat noudattamaan esimerkkiä. Myös Maailmanpankki on osoittanut kiinnostusta ohjelman rahoitusmekanismiin.

"Ainoa epäilykseni liittyy pienluottojen takaisinmaksuun: pitää pystyä takaamaan tarpeeksi pitkät laina-ajat, että ei synny ylivelkaantumista", Mulatu Ferede sanoo.

"Vesihuolto- ja ympäristöohjelma on kuitenkin ollut yksi menestyneimmistä kehitysohjelmista Amharassa. Jos kaikki muut noudattavat hankkeen oppeja, uskon että se vaikuttaa merkittävästi Etiopian köyhyyden vähenemiseen", Mulatu toteaa.

Olli Moilanen

--

kuva: 8084